

Yttrande om förslag till lag om småbarnspedagogik

Sydkustens landskapsförbund har gjort ett yttrande gällande regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om småbarnspedagogik.

Ärende: Sydkustens landskapsförbunds yttrande om RP 40/2018 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om småbarnspedagogik

Hänvisning: Riksdagens kulturutskotts inbjudan att avge skriftligt sakkunnigyttrande 15.5.2018.

Allmänt

Förslaget till lag om småbarnspedagogik betonar barnets bästa och rätt till småbarnspedagogik. Att förbättra kvaliteten på småbarnspedagogiken är viktigt eftersom en tidig satsning på barn ger fördelar med långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling. En kvalitativt god småbarnspedagogik behövs för att utjämna skillnader i inlärningsresultaten som barns socioekonomiska bakgrund kan ge upphov till.

Att höja kompetensen hos personalen och erkänna betydelsen av en hög utbildningsnivå är betydelsefullt med tanke på barnets väl och lärande. Även betoningen av ett mångsidigt kunnande genom multidisciplinära team som arbetar tillsammans i daghemmen är viktig. Det finns dock praktiska frågor beträffande den svenskspråkiga småbarnspedagogiken att ta hänsyn till när lagen förnyas.

Tillgången på behörig personal inom svenskspråkig småbarnspedagogik

Sydkustens landskapsförbund har under 20 års tid med några års mellanrum utrett behörigheten vid de svenskspråkiga daghemmen i södra Finland. Situationen med obehörig personal har kontinuerligt varit svår under hela 2000-talet, framförallt i huvudstadsregionen. Kartläggningar från 2005, 2006, 2007 och 2008 visade alla på liknande siffror: i huvudstadsregionen varierade andelen obehöriga barnträdgårdslärare mellan 20 och knappt 40 %. År 2009 fanns det 22 % obehöriga barnträdgårdslärare i Helsingfors, medan Esbo hade ett mycket svårt läge med 52 % obehöriga. Sedan dess har en förbättring skett i dessa städer, speciellt i Esbo, men man kan konstatera att problemen med att hitta behörig personal spridit sig från huvudstadsregionen till omkringliggande kommuner och att behovet av behörig personal fortfarande är stort. 2011 såg obehörighetsandelarna ut enligt följande. Obehöriga barnträdgårdslärare: huvudstadsregionen 26 %, östra Nyland 13 %, västra Nyland 5 %, Egentliga Finland 0 %.

År 2015 genomfördes en kartläggning i 30 tvåspråkiga kommuner i vilken konstaterades att det vid tidpunkten för kartläggningen fanns 867 barnträdgårdslärare i kommunal tjänst i de svenskspråkiga daghemmen av vilka 109 saknade behörighet vilket gör 12,6 %. De regionala skillnaderna var dock stora. Av barnträdgårdslärarna i huvudstadsregionen var 23,5 % obehöriga. Läget i Österbotten är klart bättre än i södra Finland. I september 2017 var 36 % av alla barnträdgårdslärare i huvudstadsregionens fyra kommuner obehöriga.

Andelen obehöriga barnskötare har i stort sett följt samma trender. I vissa regioner har de obehöriga tidvis uppgått till ca 40 %. År 2017 utgjorde de obehöriga barnskötarna ca 35 % av barnskötarna i huvudstadsregionen.

Anordnande av småbarnspedagogik

Enligt lagförslaget föreskrivs att kommunen skall se till varje barn skall få småbarnspedagogik på det språk, finska, svenska eller samiska som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare beslutar om.

I lagförslaget har tillfogats en bestämmelse om att småbarnspedagogiken är en tjänst som man skall sträva till att erbjuda nära invånarna. Detta ser vi som viktigt med tanke på den svenska småbarnspedagogiken som framförallt i huvudstadsregionen ofta inte fungerar enligt denna princip. Man bör även konstatera att tillgången på personal i detta fall även kan vara en avgörande faktor. Läget har till och med lett till att grupper tvingats stängas p.g.a. personalbrist, vilket gjort att avstånden till småbarnspedagogik på det egna modersmålet blir oskäligt långt.

Personal och behörighetsvillkor

Statsrådet avser i sin proposition att höja daghemspersonalens utbildningsnivå stegvis så att två tredjedelar av daghemspersonalen senast år 2030 har avlagt en högskoleexamen. Barnskötare skall utgöra en tredjedel av personalen. Behörighet som föreståndare förutsätter i förslaget minst pedagogie magisterexamen.

För tillfället är omkring 70 % av de svenska barntädgårdslärarna pedagogie kandidater, medan 30 % var socionomer. Den regionala skillnaden är dock stor. I Egentliga Finland, huvudstadsregionen, östra och västra Nyland är omkring 60 % av barntädgårdslärarna ped. kand. och 40 % socionomer.

Lagförslaget gör det i praktiken omöjligt för socionomer att i framtiden fungera som föreståndare vilket riskerar att färre väljer inriktningen på barn i sina studier. För tillgången på personal skulle detta vara synnerligen försvårande. Den mångprofessionella kompetens som lagförslaget avser att uppnå riskerar även därmed att gå förlorad.

Bristen på behöriga barnskötare har föranlett många särskilda satsningar på läroavtalsutbildning för såväl närvårdare som barnledare. Barnskötarnas arbete behövs även i framtiden i arbetet. Lagförslaget beaktar inte att många barnskötare riskerar att ställas utanför arbetet i daghemmen. För att uppnå behörighet fordras krävande tilläggsstudier.

Behörighetsgivande studier samt bevakning av personalsituationen

För att kunna uppfylla lagens krav bör tillgången på behörig personal vara tillräcklig. För tillfället är detta inte fallet. Det finns i nuläget regioner där det är mycket svårt att hitta personal och där det är besvärligt att uppfylla behörighetskraven. Den nya lagen kan därför innebära att småbarnspedagogikens pedagogiska kvalitet varierar mellan regionerna och att det ur barnets perspektiv råder en ojämlikhet i tillgången på kvalitativ småbarnspedagogik. För att förverkliga de goda ambitioner lagen ställer, bör utbildningssituationen på svenska avsevärt förbättras. Som vi här har påpekat har tillgången på svenskspråkig behörig personal och särskilt barntädgårdslärare varit otillräcklig under många år. En lagförändring bör ge bättre förutsättningar för att verka för en god småbarnspedagogik och få tillgång till den personal som krävs.

Utan särskilda satsningar på den svenskspråkiga utbildningen kommer målet att hitta behörig personal att vara svårt att uppnå. Hela utbildningssituationen på svenska bör ses över och förbättras för att kunna garantera en systematisk och målinriktad småbarnspedagogik. En detaljerad plan över hur detta skall genomföras behövs.

Personalsituationen bör noggrant följas med för att i god tid se behoven och kunna reagera. Det krävs att man från såväl utbildningsanordnarnas som från myndigheternas sida är beredda på att agera på ändamålsenliga sätt för att försäkra sig om en tillräcklig tillgång på professionell personal i samtliga regioner. Då målet är att höja personalens utbildningsnivå och därmed kvaliteten på småbarnspedagogiken

måste det också finnas tillräckligt med utbildad personal. Svårigheten att hitta behörig personal i kombination med 33 §, som bestämmer om tillfälliga avvikelser från behörighetsvillkoren, får inte leda till återkommande lösningar med visstidsanställda eller till att man skjuter fram på åtgärder för att hitta bestående lösningar.

Vi ser det som nödvändigt att det tillkommer, förutom tilläggsplatser inom de utbildningar som nu finns, även särskilt riktade lösningar för att genom vidareutbildning och fortbildning säkerställa att personer med arbetserfarenhet smidigt kan få behörighet. Utbildningen bör organiseras så att det också i praktiken går att kontinuerligt erbjuda fullgod småbarnspedagogik på svenska. Eftersom tillgången på behöriga vikarier i det närmaste är obefintlig, krävs en tillräckligt effektiv fortbildning och en betydande utbyggd utbildning.

Helsingfors den 9 maj 2018

Sydkustens landskapsförbund r.f.

Agneta Eriksson
Direktör

Matias Österberg
Utbildningsplanerare